

ORGANIZED CRIME

Lucreția Dogaru

Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Doctrina criminologică conturată în decursul timpului, a manifestat interes constant în conceptualizarea tendințelor fenomenului criminogen, a introducerii unei ordini explicative relative la formele criminalității și la stabilirea unei distincții între formele de manifestare ale acestui fenomen social dar și extrem de dăunător.

Criminalitatea organizată este o formă gravă a criminalității, prin mărimea și complexitatea sa, prin modul de organizare, prin tipurile de acte criminale și de autori ai acestora. Acest tip de criminalitate organizată sau de grup, se referă la acele asociații sau grupuri naționale sau transnaționale, ce sunt implicate în mod constant și planificat în activități criminale variate și complexe, cu scopul de a obține beneficii materiale și financiare.

La nivel de teorie dar și de legislație și documente internaționale, au existat preocupări pentru definirea, caracterizarea și incriminarea criminalității organizate, existând o ambiguitate și inconsecvență terminologică.

Fenomenul social de masă al criminalității, fără a distinge între formele sale, este un fenomen juridic complex în dimensiunile sale, ce atrage consecințe juridice potrivit gradului de pericol social al faptelor comise. Acest fenomen nociv pentru societatea umană, guvernat de factori criminogeni multidimensionali, generează un complex de consecințe social-dăunătoare periculoase, de natură morală, materială, politică ori economică.

Keywords: Criminalitatea organizată, grup criminal organizat, factori criminogeni, prevenirea criminalității, criminalitate transfrontieră.

1. Delimitări conceptuale. Prezentare și analiză

Criminalitatea organizată este o formă gravă a criminalității, prin mărimea și complexitatea sa, prin modul de organizare, prin tipurile de acte criminale și de autori ai acestora.

Majoritatea cercetătorilor criminologi, apreciază frecvent tipul de criminalitate organizată, ca fiind acea realitate socială, în care atât structurile legale cât și cele criminale, sunt părți ale unui sistem social, politic și economic corupt.

Criminalitatea organizată este un fenomen social complex, ce face parte din infracționalitatea numită „de grup”, pornind de la „bandele organizate” ce constituie embrionul criminalității organizate, și până la grupurile criminale de tipul „mafiei”, ce constituie forma de criminalitate organizată cea mai performantă. Acest tip de criminalitate organizată sau de grup, se referă la acele asociații sau grupuri naționale sau transnaționale, ce sunt implicate în mod constant și planificat în activități criminale variate și complexe, cu scopul de a obține beneficii materiale și financiare.

Renunțiți cercetători în domeniul științei criminologice, au dat răspunsuri interesante și veridice cu privire la unele probleme care vizează contextul în care fenomenul criminalității organizate este pus în opinia teoriilor criminologice.

Cu referire la noțiunea de criminalitate organizată, aceasta s-a dovedit a fi destul de dificil de definit, existând o ambiguitate și inconsecvență terminologică, cu privire la utilizarea unor termeni

relativi la acest fenomen, denumit generic "criminalitate organizată". Astfel, se utilizează în acest context, atât la nivel de doctrină, legislație dar și documente internaționale, o serie de noțiuni sau concepte precum, „criminalitate organizată”, „crimă organizată”, „organizație criminală”, „grup criminal organizat”, „criminalitate transfrontalieră sau transfrontieră”, „criminalitate organizată transnațională”, „grup mafiot”, etc.

Lipsa unui consens cu privire la definirea conceptului de „criminalitate organizată” este generată de faptul că, pe de o parte, există tendințe diferite de a defini această noțiune atât la nivel de doctrină cât și de legislație, iar pe de altă parte, se constată tendințe de confuzie între noțiunile de „criminalitate organizată”, „crimă organizată” și „organizație criminală”. Dificultatea definirii conceptului de criminalitate organizată, e și consecința faptului că această problemă e tratată frecvent, fără a se distinge între normativ și criminologie.¹ Cu privire la semnificația celor două noțiuni care sunt utilizate frecvent, criminalitate și crimă organizată, se impun câteva precizări. Astfel, criminalitatea organizată reprezintă ansamblul manifestărilor antisociale comise în mod organizat, structurat și ierarhizat, iar crima organizată desemnează fenomenul definit prin raportarea la comiterea, în mod organizat, de fapte criminale.²

Cu toate că există tendința în literatura de specialitate, de a se folosi noțiunile de crimă organizată și criminalitate organizată în același context, fiind considerate sinonime, se observă totuși în contextul teoriilor criminologice dar și în mass media, o preferință în utilizarea conceptului de crimă organizată.

Sub aspectul intensității și al pericolului social produs de fenomenul criminal, se distinge între criminalitatea ordinară, criminalitatea medie și criminalitatea organizată. Sub aspect dimensional, criminalitatea are atât o dimensiune națională (ca sumă a faptelor criminale comise pe teritoriul unui stat, fără aspecte de cooperare transnațională), cât și o dimensiune transnațională (ca totalitate a crimelor care se comit și se consumă prin procesul de cooperare al autorilor care acționează pe teritoriul mai multor state).

Precizăm de asemenea, cu privire la conceptele date diferitelor tipuri de criminalitate, că există definiții normative care sunt fixate în actele normative, definiții doctrinare formulate din perspectivă criminologică, sociologică, politologică etc., precum și definiții date de practica judiciară.³

Distincția între criminalitatea convențională și criminalitatea organizată, s-a conturat în analiza statistică a practicii fenomenului infracțional, efectuată de sociologul și criminologul american *Donald Cressey*, ale cărui contribuții în acest domeniu dar și în cel al penologiei, au fost inovative. Acesta a analizat o serie de aspecte precum: organizarea și funcționarea grupului criminogen de tip mafiot; evoluția organizării acțiunilor criminogene conform unor principii stabilite; repartizarea fondurilor organizației; proprietățile concrete ale sistemului de organizare; modul de integrare al organizației mafioate în realitatea socială; modalitatea de cucerire a puterii de către clanurile mafioate etc.

Urmare a cercetărilor efectuate în acest domeniu, s-au constatat următoarele aspecte caracteristice esențiale: implicarea structurilor sociale (formațiuni politice, administrație publică, etc.) în funcționarea și păstrarea organizației criminale; existența unei conduceri eterogene (de natură, ideologică sau religioasă); crearea de către organizațiile mafioate a unui sistem izolat și izolabil reprezentând un adevărat „stat în miniatură”; caracterul integralist și multidimensional al grupării criminogene; edificarea unei economii proprii a organizației; orientarea progresivă către

¹ A se vedea, variante de definire date acestui concept, **Florin Daniel Cășuneanu**, *Criminalitatea organizată în legislațiile penale europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, pag.8-10; **Gheorghe Mocuța**, *Criminalitatea Organizată și Spălarea Banilor*, Editura Noul Orfeu, București, 2004, pag. 11 și urm.

² **Valerian Cioclei**, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, Volumul *Lupta împotriva corupției și criminalității organizate*, Ed. Lumina Tripo, 2002, pag. 139.

³ A se vedea, **Costică Voicu, Adriana Camelia Voicu, Ioan Geamănu**, *Criminalitatea organizată în domeniul afacerilor*, Editura Pildner, Târgoviște, 2006, pag.7-11.

direcții empirice, utilitariste prin dominarea marilor monopoluri și instituții statale⁴De asemenea, studiile au relevat că organizațiile mafioate adoptă tehnici moderne pentru investigații clandestine, exercitând un control al pârgghiilor de conducere a statului, tocmai prin recrutarea de membrii din posturile de conducere.

Potrivit altor date oferite de cercetarea criminologică, organizația criminală comite în mod sistematic fapte criminale cu intenție, în scopul obținerii de putere, influență și profit. Infractorii colaborează între ei pentru o anumită perioadă de timp, îndeplinind fiecare sarcini prestabilite, sens în care folosesc diverse structuri comerciale sau de afaceri, apelează la violență sau la alte mijloace de intimidare, exercitând frecvent influențe asupra partidelor politice, mass-media, funcționarilor și autorităților judiciare și economice.⁵

Criminologul francez *Raymond Gassin*, distinge între mai multe tipuri de criminalitate, cum ar fi: criminalitatea obișnuită (săvârșită prin înșelătorie, escrocherie, abuz de încredere, deturnare de fonduri, evaziune fiscală etc.); criminalitatea socială (rezultată din infracțiuni la dreptul muncii); criminalitatea economică (sub forma încălcării regulilor privind libera concurență, a regulilor din domeniul fiscalității, al protecției consumatorului, a drepturilor de proprietate intelectuală etc.) și criminalitatea concurențială (ce cuprinde fapte de natură să afecteze informațiile privind dreptul acționarilor, fapte de publicitate mincinoasă sau interzisă, vânzări forțate, abuz de putere, spionaj industrial, obstrucționarea licitațiilor etc.)⁶

Celebrul criminolog american *Edwin H. Sutherland*, în studiile sale, definește criminalitatea organizată ca fiind atributul unor categorii de indivizi privilegiați, ce se află în vârful piramidei sociale și care utilizează influența, poziția și puterea lor în scopul comiterii de afaceri ilegale care să le procure profituri uriașe. Prin această definiție, observăm că sfera noțiunii de criminalitate organizată se reduce la cea de corupție, apreciată ca fiind acea activitate ilicită, conspirativă și continuă, desfășurată de organizații criminale alcătuite din infractori profesioniști, în scopul obținerii de profituri maxime (prin trafic de arme și droguri, mituirea funcționarilor, răpiri și sechestrări de persoane, camătărie, evaziune fiscală etc.). Amintim în acest context, și un tip de criminalitate aparte, atribuit persoanelor ce ocupă anumite funcții publice, așa-numitele „gulere albe”. În literatura criminologică a fost utilizată sintagma „criminalitatea gulerelor albe”, pentru prima dată de către Edwin Hil, în anul 1872, fiind consacrată ulterior de Edwin H. Sutherland, în celebra sa lucrare „White collar crime”, din anul 1939. Edwin H. Sutherland dar și criminologul Donald R. Cressey, au apreciat în studiile lor că, faptele criminale din această categorie sunt comise prin activitățile desfășurate de către persoanele aflate în poziții înalte și respectabile, activități denumite delictelor profesionale. Ulterior, alți cercetători mai ales sociologi, au extins aria delictelor profesionale pentru a include în cadrul acestora și faptele ilicite săvârșite în legătură directă cu ocupațiile lor profesionale, de către funcționari ai unor companii industriale, comerciale, bancare, de către politicieni, lideri sindicali, magistrați, medici etc. Edwin H. Sutherland, a dezvoltat sintagma de criminalitate a gulerelor albe, stabilind următoarele particularități: faptele criminale din această categorie, sunt acte ale persoanelor cu statut socio-economic ridicat și respectabil, acte prin care se încalcă reguli de conduită referitoare la activități profesionale; autorii delictelor specifice acestui tip de criminalitate, consideră că au un drept personal în a încălca legea, în virtutea poziției lor sociale; starea societății dar și reacția acesteia față de criminalitatea de acest tip, deseori încurajează infractorii; solidaritatea de grup este mai evidentă la nivelul categoriilor sociale privilegiate; infracțiunile „gulerelor albe”, sunt mai greu de identificat decât alte tipuri de

⁴Mafiotizarea statului se datorează unor cauze deosebite: extrema concentrare a capitalului, acapararea aparatului de stat de către monopol, destabilizarea economică și socială internă și internațională, supremația economică a marilor structuri, puterea financiară a marilor bănci, etc.

⁵ Despre rolul violenței în crima organizată, a se vedea, Alin Pahonțu, Sorin Mihai, *Aspecte privind conceptul de crimă organizată*, Volumul I, Perspective ale securității și apărării în Europa, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2009, pag. 65-67

⁶ Raymond Gassin, *Criminologie*, Ed. Dalloz, Paris, 2004, pag.18.

infracțiuni și în consențință, sunt mai puțin sancționate; aceasta, deoarece multe din aceste infracțiuni sunt săvârșite de persoane cu funcții oficiale importante, care ocupă poziții sociale privilegiate de natură a le permite manipularea legii și evitarea sancțiunilor.

Doctrina germană de pildă, definește crima organizată astfel: „comiterea cu intenție a unor infracțiuni în scopul obținerii de profit și putere, de două sau mai multe persoane, ce colaborează pentru o perioadă de timp prelungită sau nedefinită, îndeplinind sarcini dinainte stabilite prin folosirea unor structuri comerciale sau similare celor de afaceri, prin folosirea violenței sau a altor mijloace de intimidare, ori prin exercitarea unor influențe asupra politicianilor, administrației publice, autorităților judiciare sau economice”.⁷

Și doctrina română definește criminalitatea organizată, ca fiind reprezentată de acele activități infracționale ce aparțin unor grupuri constituite pe principii conspirative, în scopul obținerii unor importante venituri ilicite, și care prezintă următoarele caracteristici: ierarhie strictă și autoritate; ermetism și conspirativitate; flexibilitate; rapiditate și capacitatea de infiltrare; orientarea spre profit; utilizarea forței și perversitatea. Criminalitatea organizată e concepută de autorii români, drept o instituție competitivă ilegală, care prestează operațiuni nepermise de lege și de societate, și care e organizată tocmai pentru a se autoproteja.⁸

Și la nivelul legislațiilor interne precum și al unor documente internaționale, s-au semnalat preocupări pentru definirea, caracterizarea și incriminarea criminalității organizate.

Noțiunea de criminalitate organizată a fost folosită pentru prima dată în Italia la jumătatea anilor 1970, când fenomenul criminal organizat sub diverse forme a cunoscut o explozie, fapt ce a determinat măsuri legislative noi, făcându-se diferență atât la nivel de legislație cât și de teorie, între criminalitatea individuală sau convențională și criminalitatea organizată.

Codul penal elvețian, definește (în art. 260 alin. 3) organizația criminală, ca fiind acea organizație formată din cel puțin trei persoane care își păstrează structura și efectivul în secret și care, are drept scop comiterea de acte de violență criminală sau acte de însușire de venituri prin mijloace criminale.

Legea penală franceză, consideră criminalitatea organizată ca fiind un tip de infracțiune distinctă, denumită „asociere de răufăcători” sau „bandă organizată”.⁹

Codul penal austriac, definește organizația criminală prin următoarele elemente: un grup de peste 10 persoane angajate în structura criminală, sub forma unei întreprinderi; continuitate; activități ilicite grave; scopuri multiple etc.

Cu referire la legislația română în domeniu, aceasta definește grupul infracțional organizat astfel: “Grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, care există pentru o perioadă și acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material; nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni și care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi în cadrul grupului”¹⁰

Potrivit dispozițiilor noului Cod penal român¹¹, categoriile de infracțiuni specifice criminalității organizate, datorită gravității și pericolului social pe care îl prezintă, beneficiază de noi variante de incriminare și sancționare.¹²

O caracterizare mai riguroasă a formei criminalității organizate, care combină trăsăturile activităților criminale care intră în sfera acesteia (terorismul, traficul de droguri, traficul de arme, de

⁷ A se vedea și alte abordări, Florin Daniel Cășuneanu, *op.cit.*, 2013, pag.10.

⁸ Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun, *op. cit.*, pag.228

⁹ Detalii, vezi **Damian Miclea**, *Combaterea crimei organizate-evoluție, tipologii, legislație, particularități*, Vol.I, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2004, pag. 84.

¹⁰ Legea nr.39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, publicată în M.Of.al României din 28.02.2003, actualizată în 2017.

¹¹ Codul penal din 2009, publicat în M.Of. al României, intrat în vigoare la 01 februarie 2014, republicat în 2017.

¹² Pentru o analiză, a se vedea **Codruț Olaru**, *Particularitățile criminalității organizate în România*, Ed. Hamangiu, București, 2014.

persoane, pirateria, furtul obiectelor de artă, fraudele bancare și din asigurări etc.), e cea care rezultă din criteriile propuse de Uniunea Europeană.¹³

În acest context, sunt invocate o serie de caracteristici formale ale criminalității organizate, precum: cooperarea între două sau mai multe persoane, pentru o perioadă lungă sau nedeterminată de timp, fiecare cu atribuții prestabilite; solidaritate de grup; folosirea formelor de disciplină și control, a unui comportament violent sau intimidant; producerea unui impact la nivel internațional; utilizarea de structuri comerciale sau de afaceri; implicare în acțiuni de spălare a banilor; exercitarea de influențe asupra politicului, funcționarilor publici, justiției, presei etc; suspiciunea comiterii unor crime grave cu scopul obținerii de profit sau putere.

Stabilirea unor astfel de trăsături sau caracteristici specifice, s-a dovedit a fi dificilă și imprecisă, atât datorită divergențelor de opinii (între specialiști dar și diverse foruri interne și internaționale), cât și din cauza complexității și mobilității fenomenului criminalității organizate. De aceea, se impune conturarea unor caracteristici fundamentale, legate de natura fenomenului criminalității organizate, care să poată permite individualizarea acestui tip de criminalitate în raport cu alte forme ale criminalității.

Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, precizează că acest fenomen desemnează activitățile unui grup structurat de trei sau mai multe persoane, cu legături de tip ierarhic sau relații personale de tip familial, care permit liderilor lor să realizeze profituri sau să controleze teritorii sau piețe (interne sau străine), prin violență, intimidare sau corupție, atât prin sprijinirea activității criminale, cât și prin infiltrarea în economia legitimă, pe care o subminează.¹⁴

Potrivit Raportului Uniunii Europene asupra criminalității organizate (document prezentat la Bruxelles în noiembrie 1998), grupurile criminalității organizate sunt întreprinderi ilegale care explorează și exploatează noi spații criminale, preocupate fiind să se implice în activitățile criminale care generează mari profituri. Scopul fundamental urmărit de structurile criminalității organizate este considerat a fi, acumularea continuă de resurse prin mijloace ilegale, vizate fiind cu precădere domeniile tradiționale (traficul de droguri, contrabanda, evaziunea fiscală, șantajul etc.), dar și domenii noi (terorismul, traficul de armament, de personae, de imigranți, traficul de organe umane, infracțiunile informatice, obținerea de fonduri și subvenții de la instituții publice etc.).

Și instituțiile de poliție celebre precum F.B.I. și INTERPOL, au dezvoltat o abordare pragmatică a criminalității organizate, încercând să descrie acest fenomen prin următorii indicatori: Modalități de planificare și de pregătire a actelor criminale; Modalități de execuție a actelor criminale; Modalități de utilizare a produselor actelor criminale; Tipuri de relații interne stabilite între membri organizației criminale; Structura grupurilor sau organizațiilor criminale; Modalități de asistență pentru membrii organizației criminale; Strategii de monopolizare; Eforturi de relații publice și propagandă etc. Dealtfel Interpolul, procedează și la o grupare a organizațiilor criminale în patru categorii distincte, astfel: organizații criminale mafioate; organizații profesionale specializate pe tipuri de activități criminale; organizații criminale constituite pe criterii tehnice, și organizații teroriste internaționale.

Comitetul European privind problemele criminale, din cadrul Consiliului Europei, cu sediul la Strasbourg, apreciază că organizațiile criminale sunt întreprinderi ale crimei, ce includ atât o lume subterană, ascunsă, cât și o lume care evoluează sub o aparentă legalitate, îndeosebi în cadrul instituțiilor financiare sau de afaceri.¹⁵

¹³Valerian Cioclei, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, Culegere „Proiectul Tempus Jep”, București, 2001, pag. 140-141.

¹⁴Textul acestui document a fost publicat în M.Oficial al României nr. 813 din 8 noiembrie. 2002.

¹⁵CDPC-European Committee on Crime Problems, 1996, pag. 43

Evenimentele succedate în ultimele decenii precum și evoluția tehnologică, au permis structurilor criminale organizate, să profite de multiple posibilități de penetrare oferite mai ales, de schimbările geopolitice care au avut loc în țările din fostul bloc comunist. Sursa crimei organizate s-a localizat astfel în destrămarea sistemului comunist și în proasta funcționare a noului sistem, ceea ce a avut drept consecință dezvoltarea sa cu repeziciune, acapararea clasei politice, lezarea circuitelor bancare, intimidarea sistemul represiv etc.¹⁶

Sunt formulate opinii potrivit cărora, această formă a criminalității organizate își are originile în asociații, carteluri, bande criminale, urmărind dirijarea constantă spre crimă, exploatarea slăbiciunilor sistemului, obținerea de câștiguri și profituri, influență și putere atât prin mijloace legale cât mai ales ilegale. Crima organizată joacă un rol major cu precădere, în segmentul criminalității financiare, atât cu privire la crearea comportamentelor criminale cât mai ales în relația care există între politic, crimă și criminal.¹⁷

Rapoartele unor instituții oficiale au semnalat următoarele particularități ale criminalității organizate transfrontiere: criminalitatea organizată nu are frontiere; criminalitatea organizată circulă liber și fără constrângeri; criminalitatea organizată are noi forme și dimensiuni ce reprezintă o amenințare pentru democrație și securitatea colectivă; criminalitatea organizată este strâns legată de centrele strategice; criminalitatea organizată exploatează tulburările și conflictele naționale și regionale; prin criminalitate organizată, se aduce atingere unor valori fundamentale și totodată se compromise credibilitatea autorităților publice.¹⁸

¹⁶A se vedea, Damian Miclea, *op. cit.*, 2004, pag. 8

¹⁷ Costică Voicu, Adriana Camelia Voicu, Ioan Geamănu, *op. cit.*, 2006, pag. 12 și urm.; Cu privire la particularitățile implicațiilor politicului și ale crimei organizate în crearea paradisurilor fiscale, a se vedea, Tudor Amza, *op. cit.*, 2002, pag.550-557

¹⁸Stan Petrescu, Olimpiodor Antonescu, *Crima organizată între amenințare și factor de risc*, Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, București, 2008